

Fóí'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religioasa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

10 Octobre 1884.

Cuprinsulu:

Marire Tie! -- Rom'a pagana si Rom'a crestina. -- Stichariulu preotiescu. --
Pomenile la poporulu nostru. -- Dreptulu civilu austriacu. -- Astronomi'a si
credinti'a crestina despre universu. -- Rectificare.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1884.

Tipograff'a Seminariului gr.-cat. in Blasiu.

Marire Tie!

(Sonetu).

Marire Tie sânta si vecinica Treime!
Marire Tie bune si mare Domnedieu!
Totu sufletulu se-'paltia in sferele divine,
Cându jertfa iti aduce pre sântu altariulu teu!

Al' teu nume se fia in veacuri prea-maritu,
Si josu aici in lume si susu in ceriulu santu,
Er' voi'a ta prea-santa, ce ne-ai descoperitu,
Se fia laudata in veci pre-acestu pamentu.

Resune-'n lumea larga, prea sant'a ta marire
Si jertfe de iubire aduca-'ti Tie toti,
Er' coruri de santi angeri, se'ti cânte cu iubire,
La celu ce lumea 'ntreaga, cu voi'a ta o porti.

Sionulu se resune, de viersuri rapitorie,
Ce laud'a ta Domne! in lume o vestescu,
Sântu, sântu, sântu este Domnulu si 'n ceriuri si sub sóre,
Cântati coruri de angeri pre Domnulu celu cerescu! . .

Veturi'a Lazar de Purcariu.

Rom'a pagana si Rom'a crestina.

Suvenirurile nostre tote suntu in Rom'a, tote, atâtu cele nationali, câtu si cele basericesci. Scrietorii basericeii nostre au repetitu si repetiescu tare adese ori adevverulu acest'a, pentrucá pre calea acést'a se escite simpatia catra sant'a Unire si in aceia, cari din vitregimea temporiloru au remasu straini de ea. Si ce se a intemplat? E posibilu, cá unele inimi mai pucinu dusimanoase basericeii catolice considerandu adevverulu acest'a voru fi inceputu a simpatisa cu baseric'a nostra si cu ide'a Santei Uniri. Celi mai multi inse petrificati in ur'a grecésca facia cu Rom'a, au remasu si dupa ace'a totu asiá de straini facia cu Sant'a Unire, cá si mai inainte. Ma nu numai atât'a! Ci acestia au respinsu totu de a un'a cu una indignatiune demna de una cauza mai buna presupunerea, cá dora densii deca simpatiseza cu Rom'a pagana antica din punctu de vedere nationalu, aru simpatisa si cu Rom'a moderna crestina din punctu de vedere basericescu. O facu acést'a, pentrucá densii

credu, că Rom'a de astăzi nu are absolutu nemicu de a face cu Rom'a antica, si intre densele aru fi una opusetiune diametrala, Si in una privintia ore careva, dara numai in acést'a, au dreptu. Rom'a antica se inchiná dieiloru celoru fantastici, precându Rom'a de astăzi se inchina Fiului lui Domnedieu Celui restignitu pre cruce. Rom'a antica pagana decadiuse in privinti'a morala pana la gradulu celu mai infimu, precandu Rom'a crestina nu odata a datu dovada si esemplu despre moralitatea cea mai ideala. Rom'a antica a cuprinsu cu arma mai tota lumea cunoscuta pre atunci. Rom'a crestina inse o a cuprinsu cu cuventulu celu blându alu Evangeliului.

Pre langa tote acestea inse, intre Rom'a antica pagana si intre Rom'a moderna crestina este una asamenare forte mare, si inca nu in cele rele, ci in cele bune, asia câtu nu prea este consecintia considerandu partea cea buna a simpatisá cu un'a si a urí pre cealalta. Acést'a o vomu vedeo numai decátu.

Este cunoscutu, că Rom'a antica pre langa tote partile cele rele, de cari a suferitu, totusi in un'a privintia ore careva a escelatu facia cu tote poporele atâtu antice, câtu si moderne, ma nu numai a escelatu, ci asiá dicundu le a intrecutu, pre tote. Si acést'a a fostu art'a de a guberná. In art'a de a guberná, seau in intieptiunea politica a ajunsu Rom'a antica pana la unu atare gradu, pana la care nu s'a potutu redicá nice odata unu alu doile poporu. Nu voimu prin acést'a a dice, că politic'a romana de gubernare chiaru si in tempurile ei cele mai classice ar' fi fostu cu totulu scutita de defecte, scaderi si erori. Si Romanii antichi omeni au fostu, si prin urmare si eli au fostu supusi retacirei. Inse defectele cele mai multe ale politicei romane de gubernare nu au fostu altu ceva, decátu nesce consecintie ale ideiloru gresite religiose din imperiulu romanu, cari cá atari si aruncáu umbr'a loru si preste politic'a de gubernare. Art'a loru de gubernare inse desbracata de retacirile aceste este preste mesura classica, si areta una cugetare practica si una patrundere in natur'a si in inim'a omenésca precum si in fibrele cele mai delicate ale societatei si relatiuniloru omenesci, precum chiaru nice la popore din impregiurari multu mai favorabili nu s'a mai vediutu de atunci pana astadi nice odata. Dreptulu romanu a fostu celu mai classicu, asia câtu si astăzi este de modelu pentru tote cealalte drepturi omenesci, ma este asia dicundu productulu celu mai strălucitu alu mintei omenesci singure pre terenulu dreptului, câtu elu singuru intre tote scientiele cu claritatea si securitatea se apropia de esactitatea matematica. Diplomati'a romana atâtu pentru promptitudinea, tactic'a, esactitatea si prudinti'a ei, câtu si pentru perfectiunea ei in tote cealalte calitati a fostu atunci si este astăzi admirata de tota lumea. Cu unu cuventu Rom'a antica a dispusu in mesura mai mare cá ori ce altu poporu de tote partile cele bune de lipsa spre a poté guberná una lume întréga.

In faci'a acestoru lucruri recunoscute de toti celi ce s'au ocupatu cu istori'a romana, deca ni este iertatu a priví cu ochiulu nostru celu debilu omenescu

in planurile lui Domnedieu cele nepatrunse de mintea omenésca, óre nu jace tare aproape cugetulu, cá esíste una întieptiune nemarginita in impregiurarea ace'a, cá Domnedieu a dispusu, cá Scaunulu, pre care va avé se sieda capúlu bisericeii a tota lumea, se fie in Rom'a, in cetatea ace'a, care art'a de a guberná in partile ei cele bune o a fostu desvoltatu potemu díce pana la gradulu celu mai inaltu?

Este unu adevéru de credintia, cá supranaturalulu nu toléza naturalulu, ci din contra lu nobilitéza, lu clarifica si-lu redica la una intensitate, care altumintrule nu o ar poté avé.

Acum institutiunea si potestatea Capului bisericeii este una institutiune si potestate preste fire, una institutiune si potestate, care nu-si are originea in relatiunile cele versatile si caduce ale lúmei acesteia, ci in insasi vointi'a lui Domnedieu manifestata genului omenescu in modu immediatu. Cu unu cúventu este unu ce preste fire, supranaturalu in lume.

Adevératu, cá institutiunea acést'a, cá unu ce supranaturalu seau preste fire, spre a poté corespunde scopului seu, are lipsa de multe ajutorie supranaturali alui Domnedieu. Si aceste nice nu i au lipsitu nice odata, precum areta chiaru si tempurile cele de trista memoria ale bisericeii. Inse pre langa ajutoriele aceste supranaturali, institutiunea Capului bisericeii are lipsa spre ajungerea scopului seu si de midíloce omenesci, cari încátu suntu bune, suntu lui Domnedieu totu de a un'a placute si iubite. Si ce midílocu omenescu pote fi mai bunu pentru uná institutiune a Capului unei bisericeii intinse preste tota lumea, cá folosirea rezultatelor celoru mai stralucite a mintei omenesci in art'a cea grea a gubernareii? Si unde s'au aflatu aceste in mesura asia mare si admirabila cá in Rom'a antica?

Adevératu, cá Rom'a antica a peritu, si in loculu ei a urmatu Rom'a crestina. Inse óre rezultatele cele stralucite ale Romei antice pre terenulu artei celei grele de a guberná au peritu ele cu totul, pentrucá meritulu catigareii lor a fostu a unui poporu paganu? Domnedieu si pre pagani i iubescé, cá si preste eli ploua si face se resara sorele cá si preste crestini. Si deca si paganii au produsu ceva bunu pre ori si ce terenu, ace'a Ddieu iubescé si nu lasa se piera; ma nunumai nu lasa se piera, ci din contra folosescé si ace'a spre glori'a si marirea sa cea eterna, cá in binele mintei pagane inca se glorifica Domnedieu cá si in cea crestina, cá amendoue suntu creaturile lui. Acést'a este invetiatur'a cea blânda catolica, care a luat pre pagâni in aperare facia cu protestantii, dupa cari pagâni nu suntu capaci de nimic'a bunu, si totu ce au facutu eli este reu. Si deca Rom'a antica a produsu rezultate atâtu de admirabili in art'a gubernareii, atunci rezultatele aceste Domnedieu a trebuitu se dispuna, cá se se folosescá spre marirea sa. Si cum s'ar' fi potutu folosi mai bine spre marirea sa, decâtu in biserica catolica fundata de elu, care pre pamentu este opulu celu mai stralucitu alui Domnedieu? Éra in biserica catolica unde s'aru fi potutu folosi mai bine cá in institutiunea cea principala si essentiala a Capului bisericeii?

Ce a facutu si ce a dispusu asia dara Domnedieu? Elu a dispusu, cá Capulu bisericeii se-si aiba resiedinti'a sa in Rom'a. Multe voru fi fostu causelé, pentru cari Providinti'a domnedieésca in necuprins'a sa intieptiune a dispusu, cá Capulu bisericeii sale se-si aiba resiedinti'a sa in cetatea acést'a. Mintea nostra cea debila omenésca pote numai in cealalta lume le va poté cunosce pre tote. Inse pentru ace'a intre marginile cele anguste ale mintei noastre cu umilintia crestina credemu a nu fi departe de adeveru, candu sustienemu, cá un'a din causele aceste va fi fostu si impregiurarea ace'a, cá rezultatele cele minunate cestigate de Rom'a antica pre terenulu artei de a guberná una lume intréga se devina proprietate a Capului bisericeii, si prin ace'a se sörvésca spre marirea lui Domnedieu. Si deca cercamu mai deaprope a strabate in istori'a artei de a guberná, atunci numai decátu observamu, cá in decursulu seculiloru lucrurile s'au desvoltatu astu-feliu, cátu Rom'a crestina a devenitu singura in posesiunea rezultatelor celoru stralucite ale artei de a guberná, cari fuseseru mai inainte productulu Romei antice pagane. Acést'a s'a intemplat pre nesemtíte. Rom'a antica se plecá totu din ce in ce mai tare spre apunere si devineá totu din ce in ce mai pucinu capace de a strabate si de a conservá spiritulu celu classicu alu artei véchi romane de gubernare. Lumea ar' fi cugetatu, cá cu apunerea Romei antice va apune si art'a cea stralucita romana. Acést'a inse nu s'a intemplat. Ci pre candu apuneá Rom'a antica, pre atunci in sinulu ei se nasceá una alta potere, una alta vietia, Rom'a cea crestina, pre carea cea pagana nice nu o observá! Inse Rom'a acést'a noua de securu, cá din vointi'a lui Domnedieu in nascerea si in desvoltarea sa a suptu in sine totu ce Rom'a antica aveá bunu in art'a cea dificila a gubernarei, cátu candu a incetatu cu totulu cea pagana, atunci s'a ivitu deodata cea crestina in una splendore si in una marire, ce intuneca cu totulu pre cea de antáiu, pentrucá art'a cea antica romana de gubernare infiltrata in religiunea crestina si clarificata de principiile ei numai in una atare splendore si marire a potutu aparé. De aci a urmaúu, cá dreptulu canonicu alu bisericeii catolice compusu sub scutul Romei crestine consideratu in partea lui cea omenésca va remané purure neajunsu de alte drepturi. Dreptulu anticu romanu apare in elu imbracatu in unu vestimentu angerescu. Diplomati'a antica romana trecuta in posesiunea Romei crestine upare cu una suavitate, cá si cum ar graí Domnedieu cu omenii. Cu unu cuventu art'a antica romana de a guberná prefacuta in Rom'a crestina in art'a gubernarei sufetelor a devenitu admirata de lumea intréga, si Rom'a antica trecuta prin botezulu crestinu escita uimirea nostra in unu gradu cu multu mai inaltu cá inainte de botezulu acest'a, ma potemu díce, cá este ore cum redicata, elevata seau mai bine dísu s'au intrecutu pre sine insasi.

Deca este verb'a de cea ce a avutu bunu Rom'a antica — si numai dupa acést'a pote se fia verb'a — atunci este cu totulu nejustificata simpati'a cu Rom'a antica si antipati'a facia cu Rom'a moderna, căce cea ce a avutu

cea de antâiu bunu, ace'a apare in cea de a dou'a inaltiatu, clarificatu seau supranaturalisatu, cá se ne esprimamu cu terminu teologicu, si asertiunea scrietoriloru nostrii, cá tote suvenirurile nostre cele placute si basericești si nationali suntu in Rom'a, este si va remané purure adevărata.

Stichariulu preotiescu.

Stichariulu (sticharion, — ποδήρις, camisia, talaris, tunica, alba, linea) e unu vestmentu latu si lungu pregatitu din panza alba, are form'a unei camesi, ce depinde din grumazu si unduléza pâna josu la calcaiu acoperindu totu trupulu.

Insemnatatea allegorică a acestui vestimentu sacru este, că intipuesce camesi'a cea netiesuta a Domnului Christosu, preste care ostasii au aruncatu sorti, éra cea morala e, că symboliséza curati'a si santi'a animei, cu carea preotulu cá unu mire alesu alu lui Christosu are se fia inarmatu, si cá o mirésa a basericeii, asemenea angeriloru si santiloru lui Domnedieu (Apoc. VII, 13, 14; Eccl. IX, 8) trebue se fia infrumsetiatu in tote faptele vietiei sale.

Acést'a o marturisesce preotulu, cându la îmbracarea acestui vestimentu dîce „*Bucurase-vă sufletulu meu intru Domnulu, cá m'a îmbracatu in vestimentulu mantuirei si cu hain'a veseliei m'a acoperitu: Cá unui mire mi-a pusu mie cununa, si ca pre o mirésa m'a infrumsetiatu cu frumsetia*“.

Stichariulu dara este „*hain'a mantuirei si a desfaterei*“. Ce este inse conditiunea mantuirei adevărate? ce e isvorulu desfaterei spirituale? de câtu santi'a si curati'a interna nepetata. Acést'a creéza intru noi spiritu si anima noua, ne castiga o viétia liniscita, impacata si desfetata.

Acésta insemnatate o atribue stichariului si S. Germanu Archiepiscopulu Constantinopolei, cându dîce: „*Stichariulu (tunica) celu albu manifestéza stralucirea Domnedieirei si viétii'a cea curata a preotului*“¹⁾. Era Simeonu Thessal. explicatoriulu celu minunatu alu s. ceremonie, adauge: „*Stichariulu vedesce îmbracamementulu celu stralucitu alu angeriloru . . . Afora de acest'a si aceea, cá statulu sacerdotalu trebue se fia liberu si curatu de tota întinatiunea*“²⁾.

Insemnatatea acést'a a stichariului se confirma si prin natur'a si colorea materiei, din carea se pregatesce. Anume Stichariulu de regula se pregatesce din panza alba, ori din inu, si numai arare ori din metasa alba.

Precum inse panz'a, si cu deosebire cea de inu, colorea cea alba, frumseti'a s'a stralucitória numai prin maiestria continua si-o castiga: astu-feliu si preotulu, curati'a cea sufletésca, mantuirea propria si a credintiosiloru sei numai asia o va castigá si promová, numai atunci isi va insust o adevărata si statornica bucuria spirituala, decumva dî pre dî in tote faptele, in tote lucrariile

¹⁾ »Tunica candida Deitatis fulgorem manifestat, et sacerdotis mundam conversationem«.

²⁾ »Tunica, lucidum angelorum amictum manifestat . . . Praeterea purum et ab omni inquinamento liberum sacerdotalem statum esse oportere«. De Missa et Templo la Goar »Euchol. Graec. edit. sec. Venetiis 1730 pag. 183.

chiamarei sale, cu rabdare, cu credința și cu iubire se va nișui a urmă pre calea cunoștinței de Domnedieu, și va pasi în cararea esempleror vietiei cei pline de paciența și iubire a Mantuitorului Christosu, carele încă numai prin multe patimi a intratu întru marirea sa cea eterna.

Deci preotulu se-si aduca totu de a un'a aminte, că lui că unui administratoriu credinciosu alu tainelor lui Domnedieu, pentru Christosu și preamarirea numelui Lui, neci unu lucru se nu-i fia spre greutate, nici o lupta amara, și neci unu sacrificiu, prea mare; ci totu de a un'a se fia gata a dá sēma Domnului viei despre castigulu darului primitu, aretandu-se înainte Domnului cu sufletu curatu, nepetatu și santitu că si alu unuia, despre care dīce *Jeremi'a*, că „s'a luminatu mai multu de cătu laptele, inchiegatu-s'a mai multu de cătu piētr'a zafirului“¹⁾.

Se ne întorcem acuma la istoriculu vestimētului sacru din cestiune.

Stichariulu că atare e susceputu în cultulu divinu creștinescu din viēti'a și modulu de îmbracare alu Romanilor și Grecilor? Acestia adeva în viēti'a de tōte dīlele, că celu de antāni vestimētulu aveau asia numitul „Chiton“, care aveá form'a unei camesii lungi pregatitu de comunu din panza de inu, cu aceea deosebire inse, că de regula nu avea maneci, ci pre partea drepta pentru mana erá providiuta cu o taiatura, era pre partea stanga, de asupra și de sub umere erá numai innodata, că se nu fia desfacuta de totu. Camesi'a acēt'a dupa-ce erá lunga, trebuieá suffucata și legata cu brāu,

De atare camesia cu numire de „alba“ se face amintire de Istoricul *Trebellius Pollio* de prin véculu alu 3-le. Acest'a adeva la opulu seu, „de vita Claudii“ c. 14 și 17 aclude doue epistole ale imperatorilor Valerianu și Gallienu, din cari se cunoșce, că fia-care dintre acei imperati Prefectulu Claudiu (mai târziu imperatu 268—270) au donatu câte o alba de jumetate metasa (albam subsericam unam). Era *Vopiscu* contemporanulu lui *Trebelliu* enareza despre Imperatulu Aurelianu, că acest'a între altele a donatu Romanilor „tunice albe cu maneci aduse din diferite provincie“^{*}).

Desi e dreptu, că dejă în *Apocalipsu* (I. 13) se face amintire de „haina lunga“ (poderis) și la *Tertianu* (adv. Jud. c. 11), dar' aci nu e vorba de vestimētulu specificu liturgicu. Totuși, cumcă creștinii din partile Asiei că și ceialalti conprovinciali ai lor au portatu atare haina lunga, și ace'a a buna sēma în forma mai serbatorēscă o au folositu și la cultulu divin, fora multa dificultate se pote presupune.

Altu-cum despre podere — haina lunga seu tunica asemenea stichariului, — că despre unu vestimētulu liturgicu, face amintire apriata *Eusebiu*, carele în encomiulu seu tienutu despre Paulinu episcopulu Tyrului, asia agraise pre

¹⁾ Plang. Jerem. c. IV, 7.

^{*} Atari camesii cu maneci că ornatu destinsu erau în usu mai de demultu numai în orientu, și numai mai târziu au trecut în usu și la apuseni.

Episcopii presenti „Voi amici si preotii lui Domnedieu, carii sunteti inbracati cu tunic'a-eea sacra (poderis) ¹⁾).

Éra sub numire de „alba“ mai antâiu occura in can. 41 alu *Synodului cartagenu alu IV* (398) ²⁾ unde se dice, că „Diaconulu se folosésca alba numai pre tempulu offerirei daruriloru seau a cetirei“, éra in *Synodulu Narbonensu* (589) can. 12 se prescrie, că „inainte de finirea s. liturgie neci diaconulu, neci subdiaconulu ori cetetiulu se nu cuteze a se desbrăcă de alba“, pentru-că între insemnele dignitatei diaconale cu deosebire s'a numeratu si alb'a (stichariulu).

Am dîsu că form'a stichariului e lata si lunga. Asia a fostu acést'a si in vechime cá si o distingere de camesia ori stichariulu preotiei din legea vechia, carea erá stremta si strensa la trupu. Acést'a o marturisesce *Amalariu* din véculu alu IX-le, carele dîce, că tunic'a — poderis — legei vechi prin aceea se deosebesce de cea a legei noue, pentru-că acést'a din urma e lata, dupa cum se cuvine celoru liberi ³⁾. Totu asemene marturisesce si *Inocentiu III-le* dîcundu „acestu vestmentu in legea vechia se descrie a fire fostu stremtu, pentru spiritulu servitutei de frica, dara in cea nona (lege) e largu pentru spiritulu mostenirei fiesci intru libertate ⁴⁾).

Camesi'a acést'a — de stichariu — in vechime a fostu si lunga, pentru ace'a apoi i s'a datu si numire de poderis. Acést'a o marturisesce *Rabanus Maurus* (IX sec.) dîcundu: Alu doile vestmentu (la apuseni) e tunic'a de inu, care grecesce se numesce *poderis*, éra latinesce talariu, pentru-că pâna la calciunu descinde ⁵⁾).

In urma e de insemnatu inca, că stichariulu la pôle si la maneece, — cam din véculu alu 16-le incepandu — s'au indatinatu a se infrumsetiá cu dantele seau cu alte decoratiuni si cosuturi de fire de auru seau de argintu. Atari decoratiuni s'au aplicatu si in vechime la sticharia, cu ace'a deosebire, că acele s'au facutu la bratie si josu in partea petiureloru. S'au mai decoratu stichariale si cu asia numite „parure“ seau „paratura“ (ornatu, infrumsetiare). Parurile aceste erau nescari decoratiuni seau in form'a unui fluviu, ce decurgieáu din susu pâna josu, si eráu aplicate pre cele patru pârti ale stichariului, adeca in ainte, inapoi si pre ambe bratiile; seau in forma quadrata asemene celoru 4 decoratiuni ale iconei evangelistiloru, cu care pâna adi se vede infrumsetiata manti'a episcopésca.

Joanu Borosiu,
preotu gr. cat.

¹⁾ Hist. ecci. X. 4. Cnf. Hefele l. c. pag. 168.

²⁾ Macaracă acestu Synodu de catra canonisti de comunu se numesce apocrifu, totusi cele 104 canone, ce ocuru sub numirea Canoneloru numitului Synodu, se potu considerá de adeverate, deórace acele cam pre acelu tempu 398 s'au facutu si de cátra alte synode si diferiti Episcopi.

³⁾ De offic. eccl. l. II. 18.

⁴⁾ De sacro alt. myst. l. I. 51.

⁵⁾ Cfr. Pseudoaleuinu »De Divin. offic. c. 39 postea sequitur poderis, quae vulgo Alba dicitur . . . tunica usque ad talum«.

Pomenile la poporul nostru.

Istori'a bisericii crestine ni spune, că in seclii primi ai erei crestinismului erău in usu una specie de ospetie numite agape. Ospetiele aceste nu le faceău crestinii cu scopulu celu profanu de asi procură numai petreceri trupesci in mancari si in beuturi, ci scopulu loru eră cu multu mai spiritualu. Nu poft'a trupésca, ci caritatea cea adeverata crestina eră ace'a, ce provocă ospetiele aceste. Din care cauza se si numieău ospetie de iubire, seau cu terminu grecescu: agape, dela ἀγάπη = iubire. Fiendu anume crestinii pre atunci patrinsi de iubirea deapropelui cá primul preceptu evangelicu, se si silieău in totu modulu posibilu a manifestă si in fapte iubirea acést'a. Si fienducă de iubirea acést'a nimene nu aveă, atât'a lipsa cá celi seraci si lipsiti, de ace'a crestinii celi avuti se indatinău din tempu in tempu a pregatí câte una mesa pentru celi seraci, si apoi la mesele aceste participău nu numai celi seraci, ci si celi avuti, cari le pregatieău, pentrucă pre calea acést'a se arete egalitatea crestina evangelica intre toti omenii fora deosebire de avutu si seracu.

Omulu inse este supusu caderei. Elu nu odata abuseza si de lucrurile cele mai bune. Astu-feliu s'a intemplat si cu agapele. Scopulu si motivulu loru a fostu forte bunu. Pre langa tote aceste inse in decursulu tempului in datin'a agapeloru s'au viritu multe abusuri, câtu au cadiutu cu totulu dela puritatea si scopulu loru primitivu. La inceputu scopulu loru a fostu curatu spiritualu, va se dica participarea seraciloru la bunetatile celoru avuti si alinarea suferintieloru celoru miseri. In decursulu tempului inse agapele ajunseru a fi nesce ospetie si petreceri cu totulu profane. Din caus'a acést'a biserica, care priveghieza cu ochiu neadormitu asupr'a moralitateri credintiosiloru, inca in tempurile cele vechi s'a vediutu necesitata a le cassá si oprí cu totulu. Si in biserica apusana a si peritu chiaru si urm'a loru. Biserica resaritului inse a mai pastratu unele urme despre ele pana in diu'a de astădi. Si urma despre ele in biserica nostra suntu pomenile cele multe la poporul nostru dela sate.

Numai una privire preste datinile pomeniloru celoru multe la poporul nostru dela sate si inca ni areta, câtu de intieptiesce a lucratu biserica atunci, candu a cassatu agapele.

Se consideramu lucrulu mai de aproape. Ide'a pomeniloru adeverata si crestina stă in ace'a, cá cu ocasiunea immormentarei unui crestinu se se dè elemosina seraciloru, intindiendu una mesa pre sem'a lui, pentrucă astu-feliu prin elemosin'a acést'a se plece pre Domnedieu a iertá mortului pecatele si pedepsele, cu cari ar' mai fi datoriu, a-lu inserie si pre elu in cartea dreptiloru, si ai amintí seau pomení si numele lui intre dreptii din Paradisu, căce principiulu crestinu este, că mân'a seracului este vister'a ceriului. De aci se deduce si cuventulu poména, va se dica midilocu de a face cá Domnedieu se amintésca

intre celi drepti si pre celu ce a datu seau pentru care s'a datu pomen'a, a carui nume altumintrule nu ar' meritá se fia amintitu intre aceia ¹⁾.

In locul ideei acesteia, ce vedemu noi in poporul nostru? Chiaru contrariulu la ace'a, ce ar' trebuí se fia. Mai antáiu in poporul nostru a peritu mai de totu ide'a, cá numai celi avuti se dé atari pomene. Din contra vedemu, cá din cestiunea pomenei chiaru si celi de totu miseri facu cestiune de onore, asia câtu mai bine se ingropa in datorii, decâtu se omita pomen'a, deca i a moritu cineva la casa. Ma lucrulu a ajunsu pana a colo, câtu nu odata preotului nu-i platesce pentru ostenele'a immormentarei, inse dela poména nu lipsesce nemicu. Abusulu acest'a este atátu de mare, câtu tare desu se intempla, de celi remasi uita dorerea pentru celu mortu, pentrucá i-au coplesitu una alta dorere, anume dorerea, cá nu au cu ce face pomen'a. De alta parte a peritu si ide'a cea crestina si frumoasa, cá poména se se dé numai celoru seraci si lipsiti. In locu de acést'a vedemu chiaru din contra luandu parte la pomeni avuti si seraci fora deosebire. Ma lucrulu a devenitu atátu de nenaturalu, câtu in cele mai multe casuri se satura mai numai celi avuti, cari la mes'a de pomena ocupa locurile prime, éra celi seraci locurile cele din urma, deca cumva nu se intempla cá se fia dati cu totul afora. Este gretiosu a vedé, cum indata ce a inchisu mortulu ochii, femeile dela casa se apuca de coptu la pane si de fiertu la mancari, cá se sature totu satulu dupa immormentare, éra apoi in diu'a immormentarei a vedé mergundu dela cintrimu satulu intregu la cas'a cea de jele, cá acum se se sature bine depre spinarea mortului. Mai adauge la aceste si ace'a, cá pomenile de comunu suntu prea sumptuose, se face de multe ori cuantu asia de mare de mancare, câtu nepotenduse consumá totu, tare multu se arunca. Apoi beuturile cele urite de alcoholu pre la pomeni suntu asia de gretiose, in câtu se potu numi una datina semibarbara. Si cum nu! A esi beatu dela cas'a de jele, care plange de multe ori cu lacrimi asia de amare dupa celu mortu! Nu mai amintimu nemicu de ace'a, cá pomenile au datu tare de multe ori ansa, cá preotii si cantorii, cari mai in ainte au fostu omeni cumpetati, se devina omeni beutori dupa cercetare mai indelungata a pomeniloru, căce *occasio facit furem*. Apoi ce insemnate caritativa potu se aiba la grope impartirile de colacu, lumina si vasa toturoru celoru de facia, fora de cautare la ace'a, cá ore este celu ce primesce, omu avutu seau nu, si prin urmare, cá óre are lipsa de ce'a ce i se dá seau nu are. Si apoi deca tote lucrurile aceste necuvenintiose s'ar' intemplá la unulu fia care mortu numai odata. Din contra se intempla in cele mai multe casuri mai de multe ori. Asia esista datin'a, cá se se dé una pomena, cându se asedia mortulu in sieriu, dupa ace'a a trei'a dí, a sies'a dí, a sies'a septemana, la anulu, la siepte ani, si alte câte si mai câte datini.

¹⁾ Nu potemu lasá neamintita datin'a de a intrebuintá cuventulu *a-si aduce aminte* in locu de cuventulu liturgicu a pomeni. Si inca a-lu intrebuintá despre Domnedieu cá si cum Domnedieu ar' poté se uite ceva, si ar' avé lipsa se-si aduca aminte! Terminulu a pomeni i corespunde in limb'a romanésca mai corecta terminulu: a aminti.

Pierderile morali, religioase si materiale, ce le suferé poporul nostru prin acést'a suntu forte multe.

Mai antaiu in privinti'a morala causéza pemenile nostre un'a dauna forte mare prin ace'a, cá poporul se desvetia a compatimí in adeveru pre celi atinsi in familia de ver un casu orecareva tristu de morte. Si cumu se se pota escitá una compatimire adeverata, cându cu ocasiunea inmormentarei la celi mai multi, ce suntu de facia, li sta capulu mai multu la poména, decátu la dorerea si necadiulu coloru remasi. Ma unii se si bucura, cându audu, cá a moritu cineva in satu, bine sciendu, cá acumu éra se voru saturá bine. Celu ce are dorere adeverata facia de celi remasi, acelu'a nu-i vine se mai merge dupa inmormentare la cas'a mortului, se se sature bine. Cumu pote se ffa favorabilu umanitatei si filantropiei celei adeverate a mancá cu apetitu si a bé cu sete la cas'a cea lovita de desastrulu mortei? Unu omu cu sentiri nobili totu apetitul si-lu ar' pierde, cându ar' fi necesitatu se manance la una atare casa.

Mai departe la atari pomeni, la cari se satura totu feliulu de omeni fora de deosebire avutu seau seracu, se vatemala compatimirea cea adeverata, ce trebue se o aiba omulu facia de cei in adeveru miseri. Cei miseri au lipsa de ajutoriu, éra nu cei avuti. Si deca si cu ocasiunea cea ultraserosa a unei inmormentari nu se pune pretiu pre cei in adeveru miseri, atunci cându se vá pune? Éra din punctu de vedere religiosu se vatemala tota credinti'a cea crestina, pre carea se baséza datin'a pomeniloru. Pomenile au de scopu esercearea unei fapte bune, spre a misică prin acést'a indurarea lui Domnedieu facia cu celu mortu, pentru care se pune pomen'a. Ce fapta buna este inse a saturá pre celu ce are destulu? si apoi inca in urma spre profanarea ideei elemosinei, dupa-ce se satura si se scola dela mesa, si acel'a dice: Domnedieu se primesca! Dara ce se primésca? Domnedieu primesce elemosin'a data celui seracu, inse nu cea data celui avutu. Astu-feliu ide'a de a imblândi pre Domnedieu prin pomeni se pierde cu totul, si pomenile au devenitu una specie de mancaru si benturi urite depre spatele celor remasi. Gretiose pana la estremu suntu atari pomeni la omenii seraci si câte odata chiaru si la orfani, cari insisi aru avé lipsa de elemosina, éra nu se dé la altii.

Totu asemene de mari suntu in urma si daunele materiale si economice. In form'a acea, in care se facu astadi pomenile, suntu una adeverata prada. La câte una poména precumu se díce, cumu se cuvine, unu bietu de tiereanu de multe ori -si pune venitul depre una diumetate de anu. Deca are ceva grâu, si-lu pune de diumetate cu pomen'a. Si ce folosu economicu a avutu elu de acolo? A saturatu satulu intregu, cá dupa ace'a se rabde elu. Apoi, ce e uritu in gradulu supremu, tieranulu merge de cumpera vinarsu cu védr'a dela jidovu, cá se puna poméne dupa mortu. Unu adeveratu scandalu nesuferibilu, cá poporul nostru se creda, cá elu pote castigá imperati'a ceriului cu vinarsu jidovescu, cu care imple pre altii. Mai uritiosu este lucrulu

acest'a, cându neavendu pre ce cumperá vinarsu, merge si ia dela Jidovu pre asceptare. Ma spre batjocur'a religiunei la pomena inchina cu vinarsu: Domnedieu se primésca.

Daun'a materiala, ce o causéza in poporulu nostru pomenile cele escesive este necalculabila. Deca pretiulu vinarsului, ce se bé in una comuna pre la pomeni, l'ar intrebuintiá poporulu nostru spre scopuri culturali, atunci ar' poté de acoló se-si sustiena scol'a cu docentele la olalta inca pote mai bine, decâtu cumu postesce legea. La câtu s'ar redicá sum'a acést'a, deca s'ar computá si celilalti articlii, ce se consuma fora tréba pre la pomeni?

Tote daunele acestea arata invederatu, câtu de imperiosa este detorinti'a preotimei noastre de a reduce pomenile la ide'a loru primitiva, la ide'a loru crestina, căce asia precumu suntu astadi, suntu mai multu paganesci decâtu erezinesci. Datorinti'a unui poporu, ce tinde spre cultura si civilisatiune, este cá mai antaiu se caseze din jurulu seu totu ce este periculosu moralitatei, religiositatei si bunastarei lui materiali. Si ce este mai periculosu in tote acestea trei dreptiuni cá pomenile in form'a loru de astadi? Mai antaiu detorinti'a preotimei este, cá se-si instrueze credintiosii despre insemnatatea dogmatica si morala a pomeniloru. Dupa ace'a se-i arete, cá la asia ceva suntu obligati numai cei ce in adeveru au de unde, fora cá prin ace'a se-si impuna loru insisi lipsa. Apoi se li arete, cá de pomeni au se se bucure numai celi miseri in adeveru, éra nu satulu intregu, si dintre tote, pomenile se fia frugali si cumpetate, éra beutur'a de vinarsu se lipsésca cu totul. Mai frumosu ar fi, cându credintiosii nostrii, cari au in adeveru, s'aru dedá a impartí câte ceva din mana intre cei seraci la cimiteriu, si a parasí cu totul mesele. Datin'a acést'a esista pe la multe popore culte, pre la cari seracii se aduna la port'a cimiteriului si acoló apoi capeta câte ceva dupa inmormentare. Inse seracii se ducu numai la omenii in adeveru avuti. Inca si mai frumosu ar fi, cându in locu de pomenile celea pline de vinarsu poporulu s'ar dedá a contribuí cá pomana pentru sufletu la ver una institutiune ore careva basericésca culturala seau filantropica, asia câtu insusi pomenile se devina unu midilocu ore-careva de inaintare in cultur'a religioso-morala.

Dreptulu civilu austriacu *).

(Continuare din Nr. 18).

Tractatu despre dreptulu ereditariu.

Are fiesce care testatoru dreptulu de a poté face testamentu privatu?

Acestu dreptu nu -lu au mutii si surdo-mutii chiaru si daca sciu ceti si scrie; minoreni, cari nu au trecutu de 18 ani; fiendcă acestor'a le este permisu a face numai testamente publice.

*) NB. in Nr. 18 »unde se vorbesce despre persoanele, cari nu potu fi martori testamentali, e a se ceti: persoanele, cari au comisu vreo crima de interesu materialu« éra in locu de art. de lege XXXV. din 1884. a se indreptá 1874.

In ce diferu testamentele favorisate de celea nefavorisate?

Intru acea, cã testamentele favorisate din consideratiuni estraordinarie, se potu face cu mai pucine formalitati. Asia d. e. legea concede, cã in tempuri epidemice, locuitorii unui tienutu atacatu de ore-care morbu epidemicu; aceia cari calatorescu pre mare, in tempu de resbelu membrii armatei, precumu si alti locuitori, cari nu suntu membrii ai armatei, dar' locuescu pre unu teritoriu assediatu, ori pre unu teritoriu, care nu este mai departatu de 8 klm. de loculu assediatu, incãtu -si voru scrie si subserie testamentulu cu mân'a propria, testamentulu vá fi validu si fara martori; era in tote cele laite casuri, fia testamentulu verbalu, ori scrisu, voru fi de ajunsu 2 martori; in tempuri epidemice ne recerãndu-se nece chiaru acea, cã ambii martori se fie de una-data de facia. Martori in casurile enumerate potu se fia si persone, cari au trecutu de 14 ani.

Este de insemnatu inse, cã atari testamente inca au numai natura provisoria, pierdiendusi valorea dupa 3 luni dela incetarea inpregiurarei estraordinarie, pre care s'a basatu indreptatirea de a face asemenea testamentu; si numai in acelu casu si conserva asemenea testamentu poterea si mai departe, de cumva testatorele ar' fi moritu in intervalulu acelor 3 luni, sau dela espirarea acelor'a, si pana in momentul mortiei sale ar' fi fostu in unu stadiu de incapacitate de a face altu testamentu.

Afara de testamentele favorisate enumerate legea recunosce de testamentu validu si unu atare testamentu, pre carele testatorele l'a scrisu si subscrisu cu mân'a propria, intru atãt'a in cãtu pre acela lu face in favorulu descendentiloru sei in linia directa, seau in favorulu consociului seu. In asemenea casuri nu se receru martori.

Ací este in genere de observatu, cã testamentele facute in strainatate, pentru casulu cã nu ar avé tote recerintiele prescise prein Art. de lege XVI. din 1876, inca au valóre de cumva au recerintiele prescise de legile acelui statu, in care s'au facutu.

Pana acumu ne amu ocupatu mai multu cu definitiunea si cu recerintiele interne si esterne a deosebiteloru testamentu, va se dica mai multu cu partea teoretica, acumu este tempulu cã se ne ocupamu ceva mai in detain si cu partea practica a testamenteloru.

Mai inainte de tote se nasce intrebarea, cã ore testatorele pote denumi in unu testamentu mai multi eredi de una-data? si cumu se intempla distribuirea creditatei, daca toti eredi suntu denumiti cu parti determinate? cumu cându suntu denumiti cu parti nedeterminate? si cumu daca unii suntu denumiti cu parti determinate, éra altii cu parti nedeterminate?

Testatorele pote denumi in unu testamentu mai multi eredi de una-data. Si de cumva pre acestia i-au denumitu cu parti determinate, unulu fiescecarele din trãnsii va capetá numai atãt'a, cãtu i-s'au testatu, si incãtu prin escontentarea dënsiloru, nu s'ar' eshauriá intregu remasulu, restulu remasului

nu se vá impartí între eredi testamentali, ci între cei legali. Era dacă eredi suntu denumiti cu parti nedeterminate, încátu ar' fi numai unu erede, acel'a vá capată intréga ereditatea; era in câtu ar' fi mai multi eredi, aceia voru impartí între sine întrega ereditatea in modu egal. In câtu unii dinte eredi s'aru denumí cu parti determinate, era altii cu parti nedeterminate, distribuirea se întempla asia: că celoru cu parti determinate li-se va dá atât'a, câtu s'au satoritu in testamentu; era cei cu parti nedeterminate voru impartí restulu in modu egal între sine. Dacă inse prin escontentarea celoru cu parti determinate s'ar' consumá întregu remasulu, asia încátu celoru cu parti nedeterminate nu le aru remané nemica, atunci partea celoru cu parti determinate, se vá reduce intru atât'a, încátu si cei cu parti nedeterminate, se capete celu pucinu atât'a, câtu au capatatu celu mai pucinu favorisatu din cei cu parti determinate d. e. testatoriulu ar' dispune asia: „A. se-mi fie erede“ in casulu acesta A. vá capată întregu remasulu; era dacă ar' dispune „lui A i-lasu averea jumetate“ in casulu acest'a cea alalta jumetate va trece la eredi legali. Seau dacă ar, dispune asia: „lasu tota averea mea lui A. si B., atunci ambii ar' impartí in modu egal remasulu între sine; er' dacă ar' dispune: „lui A. i-lasu $\frac{2}{3}$ si lui B. $\frac{1}{2}$ din averea mea, acea se vá distribuí dupa mesur'a satorita de testatoru. Seau testatorele a dispusu ast-feliu: A. B. C. si D. se-mi fie eredi si inca A. B. si C. unulu fiesce carele se capete câte 10,000 fl.; presupunedu acum'a, că întregu remasulu ar' constá din 30,000 fl., cari s'ar' eschauriá de totu prin escontentarea ereditóru denumiti cu parti determinate, asia încátu lui D. nu i-ar' remané nemica, in casulu acest'a fiend-că cei cu parti determinate au parti egali, D. inca va trebui se capete câtu unulu din densii, adecá 7500 fl.

(Va urmá).

Blasiu, in 4 Octobré 1884.

Ludovicu Csato.

Astronomi'a si credinti'a crestina despre universu.

„*Donne ce ceriu frumosu; sté lenga sté, inse cine li vá spune numerulu*“.
Plinu si cuprinsu de admiratiune a fosta sufletulu astronomulu acelui'a, care in termini atâtu de patetici a datu expresiune sentiului de uimire, ce l'a provocatu in inim'a lui aspectulu celu impunetoriu alu ceriului instelat. Plinu si cuprinsu de admiratiune, cace privirea lui ori si câtu se încordá, totusi nu afla nicairi marginea ceriului, preste care se nu mai pota trece dincoló. Si pentru-ce ore? Atât'a suntemu noi de mici, si universulu, ce se desfasiura inaintea ochiloru nostri este atâtu de mare, încátu deca credinti'a nu striga omului in continuu: pana aci moritoriule si mai departe nu! tare usioru este aplicatu a crede, că universulu nu are margini, că lumea nu are ace'a ce are totu ce e in ea, nu are capetu.

Nu a esistatu nice odata filosofu, care se nu se fiá ocupatu cu întrebarea, că ore are lumea margini seau este infnita. Si fia-care s'a silitu a o deslegá conformu sistemulu seu filosoficu. Nu dupa deslegarea întrebarei acesteia si-au construitu filosofii de comunu sistemele loru, ci dupa sistemele loru au des-

legatu intrebarea acést'a. Teistulu cu mai multa logica cá toti, a tienutu lumea de marginita, căce tienunduo de nemarginita ar fi trebuitu se-o dechiare pre ea de Domnedieu, căce este cu nepotintia cá si Domnedieu si lumea se fia nemarginita. Ateistulu din contra o a tienutu totu deaun'a de marginita, căce deca o ar fi tienutu de nemarginita, atunci numai decátu ar fi trebuitu se admita esistentia lui Domnedieu, căce deca esista ceva marginitu, atunci trebue se esiste si ceva nemarginitu, care marginitului i-a pusu margini.

Astu-feliu a statu lucrulu, pana cându intrebarea acést'a erá inchisa numai in chillele filosofloru, cátu alti moritori nu se poteáu apropiá de ea. Decându inse scientiele naturali, si in specie astronomi'a, a facutu progrese atátu de stralucite, de atunci a fostu cu nepotintia, cá se nu se ocupe cu intrebarea acést'a si alte scientie. Si care a potutu fi mai chiamata la asia ceva cá astronomi'a, acarei obiectu este cerulu cu miliardele lui de corpuru si cu departarile lui celea grandiose, dinaintea caroru mintea si imaginatiunea nostra cade diosu ostenita? Si in adeveru, decându astronomi'a moderna a inceputu a face primii pasi spre rezultatele cele admirabili, ce le arata astadi, de atunci ea in continuu s'a ocupatu cu deslegarea intrebarei, cá ore are universulu margini asia, precumu invetia credinti'a crestina, seau dora este nemarginitu. Pana cându inse astronomi'a a cercatu a deslegá intrebarea acést'a prin observare, va se dica prin ace'a, cá a cercatu in adeveru in spatiulu celu mare alu universului, cá óre esista unu locu, unde se incete esistentia corpurilor ceresci, pana atunci i-a fostu imposibilu a deslegá intrebarea acést'a. Imposibilu, pentru-cá midilocile, de cari pote dispune omulu spre mesurarea universului suntu prea nepotintiose facia cu marimea lui. Ce suntu p. e. facia cu marimea universului si telescopele acele, ce ni areta negurile de stele, cari cu ochii liberi moritorii nu le potu vedé! Din caus'a acést'a astronomii au luat alta cale spre a poté totusi deslegá intrebarea acést'a. Au inceputu adeva a trage conclusioni din legile fisice cunoscutu cu privire la lucrulu acést'a necunoscutu. Si pre calea acést'a au si ajunsu la unu rezultat potemu dice matematicu certu cu privire la intrebarea, cá ore este universulu marginitu seau nu, la unu rezultat egalu credintiei nostre crestine, la rezultatulu, cumcá universulu este marginitu. Acést'a in modulu urmatoriu.

Deca privesce omulu spre ceru ser'a, cându e seninu, observéza mii de puncte mai mari si mai mici aruncandu lumina mai multa seau mai pucina conformu marimei loru aparente. Puncte numai suntu ele pentru ochii nostri. In realitate inse suntu totu atâte corpuru ceresci luminoase, nunumai de una marime neasemenatu mai mare cá a pamentului nostru, ci multe neasemenatu mai mare si decátu a sorelui, care pre de mii de ori este mai mare cá pamentulu nostru. Caus'a inse, cá ele aparu atátu de micutie pentru ochii nostri, este, cá departarea loru este atátu de mare, cátu ce e dreptu, aprosimative o potemu esprimá in cifre, inse intipuirea nostra este cu totulu nepotintiosa facia cu ea. Unu esemplu va chiarificá lucrulu. Lumin'a percurge in unu minutu secundu unu spatiu de preste 40 de mii de miluri. Ea este un'a dintre poterile fisice, cari au celeritatea cea mai mare. Acum departarea stelei fisce celei mai aproape de pamentu este totusi asia de mare, cátu lumin'a ei, lumin'a, care are una celeritate asia enorma, cátu percurge in unu minutu secundu unu spatiu atátu de lungu, ar' avé lipsa de unu patrariu de anu spre a ajunge la paméntu. Cu cátu suntu inse cele mai multe stele mai departate de pamentu decátu aceste! Cátu de departate voru fi acele, cari numai cu telescopele cele mai perfecte se potu observá! Cu calculu aprosimativu

numai se pote dîce, că lumin'a ccestor'a ar' avé lipsa de mai bine de 10 mii de ani, că se pota ajunge pre pamentu. Dara apoi altele, cari nice çu telescoapele nu se potu observá.

Astufeliu standu lucrulu, s'ar' paré omului, că universulu trebuie se fia nemarginitu. Da! nemarginitu este elu! inse numai facia cu nepotinti'a nostra. In fapta inse si elu si are marginile sale, cea ce ni areta pana la evidintia insusi ceriulu instelatu, care porta pre fruntea sa sigilulu marginitului. Cum? In módu urmatoriu;

Ori sî câtu de mare si necuprinsu este numerulu steleloru, totusi numerulu acest'a trebuie se fia marginitu. Căce deca numerulu loru ar' fi nemarginitu, atunci si lumin'a loru, ce o arunca pre pamentu, ar' trebui se fia cu multu mai mare, decátu ace'a ce este, atunci ceriulu si noptea ar' trebui se apara splendidu intregu si luminos cá sorele, atunci intregu ceriulu ar' fi unu sore continuu produsu de lumin'a provenitoria dela unu numeru nemarginitu de corpuri ceresci luminoase. Acést'a inse nu se intempla. Ci din contra ceriulu ni areta multe locuri, unde nice urma de sté nu se afla, ni aréta multe locuri întunecose, unde nimicu nu licuresce, si lumin'a cea pucina, ce o capetamu noi noptea ni areta, că ea vine dela unu numeru marginitu de stele. Se objectionéza, ce e dreptu, in contr'a conclusiunei acesteia, cuméa in universu se afla obiecte, cari absorbu lumin'a steleloru, si nu o lasa se ajunga pana la noi. Acest'a este posibilu. Inse obiectele aceste aru fi asemenea pulberei de pre pamentu, cari debilitéza, ce e dreptu, lumin'a, inse nu o potu absorbe cu totulu, si prin urmare si in casulu acest'a ceriulu ar' trebui se ni apara noptea intregu celu pucinu asia luminos cá sorele, deca numerulu steleloru aru fi nemarginitu. Astufeliu rezultatele astronomiei moderne confirma in modulu celu mai frumosu credinti'a crestina despre marginirea universului.

Invitare de prenumeratiune

la carticic'a de rogatiuni si cantari basericesci „Icoń'a Sufletului“ prelucrata din S. carti canonice prin subscrisulu.

Indemnatu de impregiurarea, că Cetetii din clas'a poporului nostru se inmaltiescu in proportiune, cu câtu invetiamentulu obligatu in scolele poporale aduce din anu in anu sporiu mai imbucuratoriu, si din consideratiune, a contriбуf la conservarea sî nobilitarea traditionalului simtiementu moralu-religiosu a poporului romanu; amu prelucratu acést'a carticea de rogatiuni si cantari basericesci — a mâna cu care, dupa instructiunile necesarie voru poté fi in curentu la functiunile sacre choralu in S. Domineci si serbatori — incepându dela pruncii scolari pana la ultimulu cetetiu si cantaretiu dintre poporeni.

Cartea, care vá avé camu 160 de pagini formatu proportionatu de $\frac{1}{16}$ cola tiparita pre lenga indicarea tipicului la locurile concerninte, — vá fi de urmatoriulu cuprinsu:

Rogatiuni de **demanéti'a**. Rog. de **Manecatu** (Utrenie) si Cantarile, impreuna cu celea 11 luminatóre (svetilne) si Laudele dupa tóte 8 viersurile cu tote stichurile, in fine Opustulu deplinu. **La Liturgia**: Rogatiuni si cantari pentru tote momintele, impreuna cu Trop. Nascatórei dela tote 8 viersurile, cari se canta dupa Fericiri, er la fine cându se fece parastasulu: O rogatiune pentru repausati. **La inseratu** (vecernia): Tote cantarile dupa celea 8 viersuri cu tote Stichurile si Stichóvnele pana la Trop. Angeriloru si Opustulu. Rogatiuni de **Sér'a**.

Invetiatur'a despre examinarea conștientiei înainte de Marturisire și la primirea S. Cuminecături. Rogatiuni și Canonu la S. Marturisire și S. Comuniune. Canonu de mângăiere. Mai multe rogatiuni ocașionale. **Indreptariu** la punerea Catavasielor peste anulul întregu, în fine cântări la înmormântare s. c. l.

Acestu opșioru vĂ eș de sub tipariu și se vĂ potĂ eșpedĂ prenumerantilor la finea lunei Septembrie a. c.

Unu exemplariu legatu în calcĂiu de panza — fara port. post., vĂ constĂ 45 cr., legatura mai frumoșă 55 cr., cr în editiune mai eleganta 75 cr., dela 10 es. se dĂ unulu gratuitu.

Pretiuulu se se tramita de odata cu însinuarea prenumeratiunei, din contra cartile se voru eșpedĂ prenumerantilor pe lenga postcipatiune postală (utĂnvétel).

Rogu deci cu tota onorea fratiășca pre veneratulul **Cleru** romanu, pre st. DD. **Cantori**, **Docenti** și pre toti cĂti se interesĂza de cultur'a morala și religioșă a poporului, se faca a ajunge Carticeu'a acĂșt'a la mĂn'a cĂtoru mai multi dintre cetetii acelui'a și a prunciloru școlari.

Recomendatu partinirei sumu la dispoșitiune în

Hotoanu 1. Augustu 1884.

cu onore și veneratiune

Vasiliu Patcasiu,

preotu greco-cat. romanu.

în *Ér-Hatvan, Tasnád-Szántó* ').

1) Dupa-ce vomu capetĂ opulu la mana, nu vomu lipsi a ni face reflexiunile nostre. Red.

BCU Cluj / Rectificare. ersity Library Cluj

În numerulu ultimu din întemplantare s'au stracurat ușele erori în articuluulu despre stipendiile archidieceșane pentru ajutorarea tinerimei studioșe. Acește suntu urmatoriile:

a) La punctu 6 fundatoriulu stipendiiloru celoru doue de 120 fl. nu a fostu ieromonaculu Clain ci tipografulu Efraimu Clain.

b) La punctu 8 Gavriila Vajda n'a fostu consiliariu, ci casariu la cass'a bancei în Sibiu.

c) La punctu 17 Tordai fundatoriulu stipendiulu de 100 fl. v. a. a fostu registratoriu la cancellari'a aulica transilvana.

Amu intratu deșĂ în patrariulu din urma alu anulului, și inca numai forte pucini din Domnii prenumeranti au respunsu pretiuulu abonamentulu. Nu șcimu la ce se ascriemu la celi mai multi morositatea acĂșt'a în respunderea unui pretiu atĂtu de micutiu. Rogamu dara pre toti Domnii restanti cu pretiuulu abonamentulu, cĂ se binevoiesca a ni-lu tramite tandem aliquando. Prea Onoratiloru D. D. Protopopi din tote patru dieșesele, cari voru binevoi a se îngriși de încassarea baniloru de prenumeratiune din tractulu loru incredintiatu, și a ni i tramite pana la finea anulului acestuia, li vomu dĂ exemplariulu loru gratis.

Acei Domni abonenti inse, cari nice pentru anulul trecutulu inca nu au platitu, și cari inca și acum suntu forte multi, credemu, cĂ ne au uitatu cu totulu. Numele acelor'a lu vomu publicĂ în numerii venitori, cĂci altu midlocu nu ni mai remane.